

ОТВАРАЊЕ НОВЕ ЗГРАДЕ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА У ВАЉЕВУ

МИЛОРАД МИТРАШИНОВИЋ

Другарице и другови,*

Осећам велико задовољство и пријатну дужност што могу, отварајући ову данашњу свечаност, да у име радног колектива Међуопштинског историјског архива Ваљево поздравим све присутне госте — друштвено-политичке раднике, и научне раднике, представнике самоуправних интересних заједница културе и образовања, и других привредних, просветних и културних организација са територије колубарско-подрињског региона.

НОВА ЗГРАДА ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА

Овом приликом желим да поздравим представнике „Ваљево-пројекта”, извођача радова Грађевинско предузеће „Изградња” Ваљево као и њихове пословне кооперанте.

* Уводна реч директора Историјског архива Ваљево.

Најзад, желим да поздравим и представнике штампе, радија и телевизије и изразим задовољство колектива Историјског архива што су преко својих стубаца и емисија пратили и обавештавали јавност о раду Историјског архива Ваљева и адаптацији његове зграде.

Такође, са посебним задовољством поздрављам представнике архивских установа из СР Србије.

Дозволите ми да вас упознам и са неким подацима који омогућавају да се сагледа величина овог само на изглед скромног дела. До краја маја ове године Архив је био смештен у згради у којој се некад налазила Ваљевска задруга, са свега око 160 м² простора. У тој згради могло је да се смести једва око једна хиљада дужинских метара архивске грађе и то у нефункционалним просторијама изложеним прашнини, а већим делом и доста влажним — што се негативно одражавало на правилну заштиту архивске грађе. Полице у којима су смештена документа биле су дрвене и прилагођене простору. Радне просторије, ако се тако може рећи, биле су доста мрачне; научни радници, истраживачи и други корисници архивске грађе радили су у веома неподесним просторијама, а за техничке раднице уопште није било места. Међутим, сада, у новим условима стање се битно мења.

Као што видите, ови објекти Архива подигнути су на пространом терену, са корисном површином од преко 720 м², од чега само на простор у коме се чува архивска грађа отпада 420 м². У металне полице у депоима, које су изграђене у ваљевском предузећу „Машинорад“, моћи ће да се стави близу 8000 метара дужинских архивске грађе, што значи седам пута више него у старој згради Архива. Осим тога, у саставу депоа, налази се и посебна просторија за чување изузетно значајних фондова и у којој ће се чувати микрофилмови на које ће бити снимљена сва грађа Архива. Заштити архивске грађе намењена је и фото-лабораторија која је опремљена савременим техничким апаратима и уређајима.

Морам подсетити, да су ова два објекта пре почетка адаптације била у скоро руинираном стању. Но ипак, овакав начин решавања смештајног простора, путем адаптације већ постојећих објеката, показао се као веома рационалан, јер нас финансијски није превише ангажовао, а у исто време на најбржи начин и трајно решавамо вишегодишњи проблем смештаја и заштите архивске грађе са међуопштинског подручја.

Прослављајући данас овај значајан догађај и за културну историју нашег краја, морамо још једном нагласити да ће ове зграде Архива, уоквирене зеленим појасом, са својим пространим и светлим просторијама, великим депоима, фотолабораторијом, библиотеком и читаоницом, решити за дуги низ година потребе архивске службе Ваљево, Уба, Мионице, Лајковца, Љига и Осечине.

Зато, свакако, велика заслуга припада Скупштини општине Ваљево, Републичкој заједници културе, друштвено-политичким заједницама овог подручја, СИЗ културе Ваљево, Заједници архива Србије, Архиву СР Србије.

Овом приликом колектив Архива изражава велику захвалност на пруженој помоћи следећим привредним организацијама: Пивари „Јединство“, Дрвно-индустријском комбинату „Стеван Филиповић“, Предузећу „Машинорад“, посебно војницима јединице пуковника Божићара Вуксановића, ученицима Гимназије „Владимир Илић Лењин“, Школском центру за економско образовање и Школском центру за техничко образовање из Ваљево.

На крају желим да истакнем, да овим чином Међуопштински историјски архив у Ваљеву обележава 32-годишњицу ослобођења Ваљево и 28-годишњицу свога постојања и рада о чему је припремљена и посебна изложба.

У Ваљеву, 15. септембра 1976. године

СРЕТЕН ЈАНКОВИЋ, председник СО Ваљево

Другарице и другови,
Драги гости,

Данас смо се окупили на овом месту, да у оквиру прославе 15. септембра Дана ослобођења Ваљева, обележимо један значајан догађај у области све развијенијег културног живота нашег града — отварање новоадаптиране зграде Међуопштинског историјског архива у Ваљеву.

Ово је уједно и погодна прилика да се укратко осврнемо на развојни пут ове значајне установе у области културе.

Од свог оснивања пре 28 година Историјски архив Ваљева се развио, од врло мале институције у установу у којој се чува 200 архивских фондова и збирки, међу којима су веома значајни фондови из области управе, правосуђа и школства из прошлог и прве половине овог века. Радећи у отежаним смештајним условима Архив је успео да сачува и среди 4/5 од

ПРЕДСЕДНИК СО ВАЉЕВО СРЕТЕН ЈАНКОВИЋ ГОВОРИ НА СВЕЧАНОМ ОТВАРАЊУ НОВЕ ЗГРАДЕ АРХИВА

укупне количине грађе која се сада може користити у научно-истраживачке сврхе. Архив располаже са драгоценим документима и богато прикупљеном мемоарском грађом из времена радничког покрета и народноослободилачке борбе.

* Реч председника Скупштине општине Ваљево приликом отварања Архива.

Послератни период испуњен је значајним фондовима бивших народноослободилачких одбора са подручја Ваљево, Уба, Мионице, Лајковца, Љига и Осечине. У Архиву се такође чувају значајна документа из историје Партије, СКОЈ-а и омладине која се односе на ово подручје. Најстарији документи који се чувају у Архиву потичу из 1807. године. Архив би располагао још старијом архивском грабом да ниста за време другог светског рата није већим делом уништена.

Архив је настојао, да према својим могућностима, што више ради на популарисању историје и архивских докумената. Један од најразвијенијих облика таквог рада су изложбе које су највећим делом рађене на основу материјала и докумената из фондова и збирки овог Архива. Поменимо неке најзначајније: „Устанак у Србији 1941. године“, „Жене ваљевског краја у НОБ-у“, „Народноослободилачка борба у Тамнави“, „Раднички покрет и КПЈ у Србији 1919—1941“ и друге. Посебно је задњих година запажена све већа активност у области издавачке делатности. Од 1966. године Архив издаје свој часопис „Гласник“. До сада је изашло десет бројева. Осим „Гласника“ Архив је уз финансијску помоћ Скупштине општине Ваљево издао збирку докумената од др Бранка Перуничкића „Град Ваљево и његово управно подручје 1815—1915. године“.

Оваква врло успешна делатност Архива на прикупљању, чувању и обради богате и вредне грађе и успешно остварена сарадња са радним организацијама, школама и друштвено-политичким заједницама и организацијама, увршћује га у ред врло развијених и активних културних институција на овом подручју.

Као радна организација Међуопштински историјски архив у Ваљеву примерно је организован и оспособљен да успешно извршава задатке културног садржаја, да пружа стручну помоћ организацијама удруженог рада и неопходне услуге грађанима. Усељавањем у нове просторије садржина програма ће се још више проширити и унапредити.

Ценећи досадашњи рад овог Архива као и архивске службе уопште, Скупштина општине Ваљево је поводом 30-годишњице ослобођења града — 1974. године доделила Међуопштинском историјском архиву у Ваљеву Септембарску награду као знак највећег признања за заслуге на развоју општине Ваљево у овој делатности културе.

Од свог оснивања Архив је радио у веома неподесним смештајним условима. У првим послератним годинама, овај проблем није било лако решити, па је његово привремено решење уследило тек 1959. године, када је пресељен у зграду некадашње Ваљевске задруге и Поште у Караборђевој улици и у њој остаје све до маја месеца ове године.

Полазећи од чињенице да задатак Архива, није само стручно припремање архивске грађе за изучавање даљне и ближе прошлости, већ и заштита савремене документације која се тек ствара у организацијама удруженог рада, управи, судству, у друштвено-политичким организацијама и другим, дошло се до закључка да постојећи просторни капацитети и услови, небезбедно чување архивске грађе, и да треба тражити трајније решење смештаја и заштите тог драгоценог културног блага, преко кога се успоставља веза прошлости и садашњости.

Практично већ од 1968. године почињу се тражити трајнија решења за савременији смештај овог Архива. Уз разумевање и подршку свих заинтересованих фактора — општина: Ваљево, Љиг, Мионица, Лајковац, Уб и Осечина, као и Архива СР Србије, Заједнице архива СР Србије и Републичке заједнице културе и тек основане заједнице културе у Ваљеву, успело се заједничким залагањем обезбедити неопходна финансијска средства за коначно решење смештаја Архива.

За адаптацију и опрему овог објекта уложена су укупна средства у износу од 1.818.300 динара. Од тога је општина Ваљево обезбедила 650.000, а општине Уб, Лајковац, Љиг, Мионица и Осечина 240.000 динара, Самоуправна интересна заједница културе у Ваљеву 345.000, и Републичка заједница културе 583.300 динара. Скупштина општине Ваљево је пренела Архиву земљиште и постојеће зграде, према процењеној вредности од

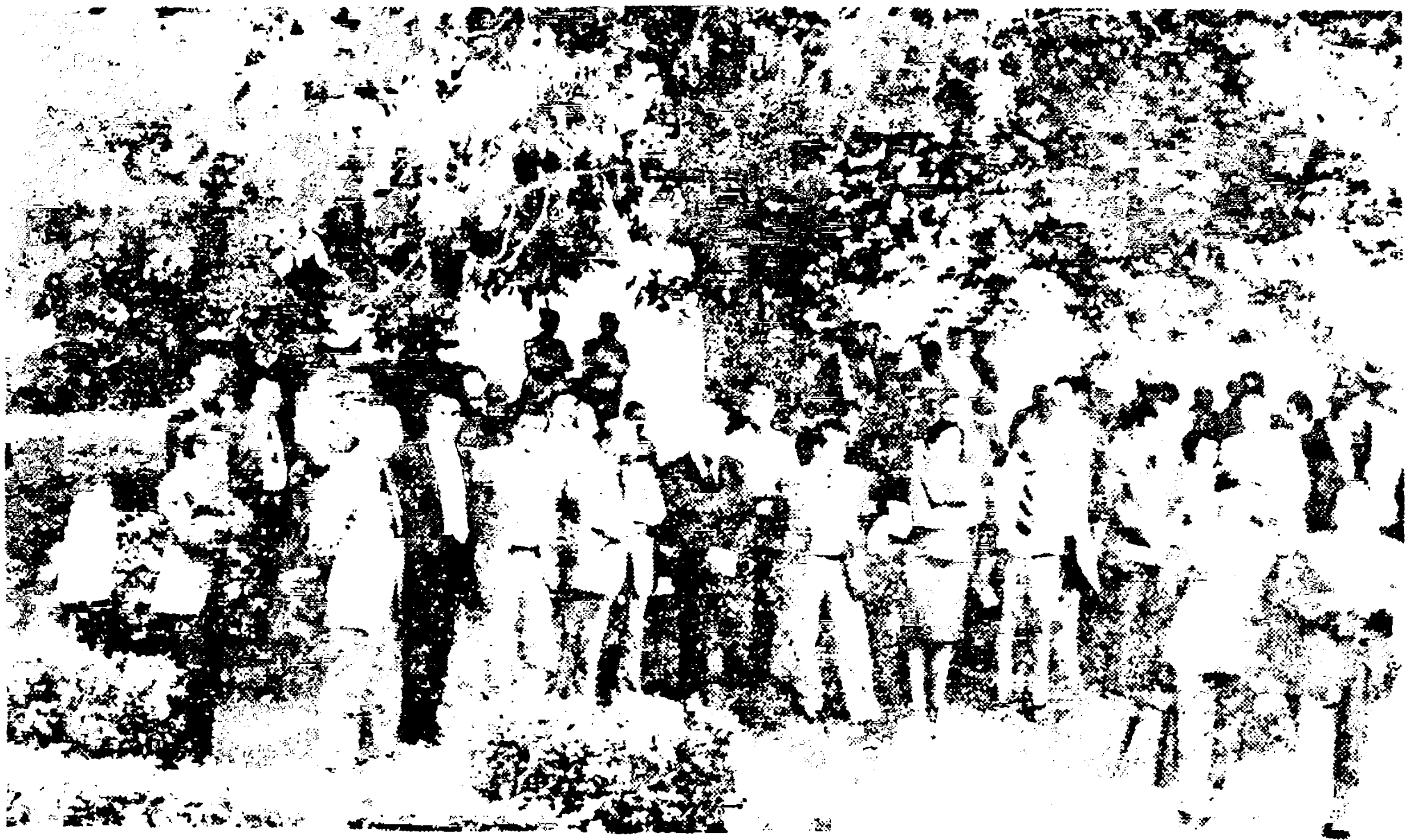
1.650.000 динара и обезбедila stan за псељај једног станара из постојеће зграде у вредности 300.000 динара. Тако да годишња укупна вредност објекта и опреме, укључујући сва уложена средства износи 3.818.300 динара.

Овим средствима, поред грађевинског дела, обезбеђена је неопходна опрема, у коју, посебно треба уврстити улагања за фотолабораторијску опрему ради стварања услова за микрофилмовање архивске грађе. Микрофилмовањем ће се обезбедити потпуна заштита архивске грађе и за случај рата, а и за свакодневну употребу. Тим ће се истовремено, створити далеко повољнији услови за њено коришћење од стране истраживача и других корисника.

Другарице и другови!

Данас, Међуопштински историјски архив добија изванредне услове за рад, које чини простор од 720 квадратних метара корисне површине, од чега 420 м² за депос, а 130 м² за рад на сређивању и обради грађе и 170 м² за кориснике архивске грађе и потребне радионице. Овим је смештајни простор само за архивску грађу повећан за око седам пута. Решен је и један од основних проблема Архива — преузимање и смештај великих количина грађе која се налази на терену. Такође се располаже са врло лепом читаоницом, фотолабораторијом, малом салом и другим просторијама неопходним за рад Архива.

Овим је омогућено, више него раније, да Архив отвори своја врата научним радницима, студентима, бацама и свим корисницима и љубитељима историје ваљевског краја записане на преко 2.500 дужинских метара документарне архивске грађе која се од ове године чува у знатно повољнијим условима.

ГОСТИ НА СВЕЧАНОМ ОТВАРАЊУ НОВЕ ЗГРАДЕ АРХИВА

На крају, дозволите ми да у овој свечаној прилици, у име општина Ваљева, Уба, Лајковца, Љига, Мионице и Осечине, проглашавајући Архив отвореним, честитам члановима радног колектива Архива на досадашњим резултатима у њиховом раду и да им пожелим да у новим условима ти резултати буду још значајнији и успешнији.

У Ваљеву, 15. септембра 1976. године